

9.B og den nye afgangsprøve

Allerede ved dette års afgangsprøve er det muligt at benytte en ny prøveform i kristendomskundskab. Næste år er den obligatorisk. Men hvad ligger der i den nye prøveform? Hvad er dens styrke og eventuelle svaghed? Og hvad skal læreren være opmærksom på fremover i sin undervisning for at klæde sig selv og eleverne bedst muligt på til afgangsprøven i faget? Det forsøger denne fiktive case at svare på.

Af Marianne Dietz
og Jakob Ragnvald
Egstrand
Undervisningsministeriet

» Hvert emne og tilhørende problemstillinger er blevet belyst gennem forskellige kilder, tekster og andre udtryksformer, som kommer til at danne fundamentet for opgivelserne til prøven. Emnerne er tilsammen dækkende for samtlige kompetenceområder og færdigheds- og vidensmål i forenklede fælles mål for faget.

Det er april måned, og kristendomskundskab er lige blevet udtrykket som prøvfag for 9.B. Det er en helt ny prøveform – prøven med selvvalgt problemstilling. Klassens lærer, Søren, har valgt denne prøveform, selvom den egentlig først træder i kraft fra næste skoleår i 2016. Han glæder sig over, at han ikke længe skal lave prøveoplæg, og at eleverne nu kan gå til en prøve, som både i form og indhold ligger tættere op af den måde klassen arbejder på i det daglige. Nu går arbejdet i gang.

Søren har sat sig godt ind i prøvebekendtgørelsen. Forud for udtrækket af prøvfag har han i undervisningen gennemgået forskellige emner med tilhørende problemstillinger. Hvert emne og tilhørende problemstillinger er blevet belyst gennem forskellige kilder, tekster og andre udtryksformer, som kommer til at danne fundamentet for opgivelserne til prøven. Emnerne er tilsammen dækkende for samtlige kompetenceområder og færdigheds- og vidensmål i forenklede fælles mål for faget. Søren har heldigvis været på forkant og har lavet en årsplan, hvori emner, problemstillinger, læringsmål og tekster og andre udtryksformer er påført. Det letter hans arbejde frem imod prøven betragteligt, og eleverne ved, hvad de skal fokusere på i deres forberedelse til prøven.

Eleverne ankommer et stykke tid efter udtræk af faget til skolens kontor. Skolelederen smiler og vinker dem ind. De fleste elever har valgt at gå til prøve i grupper af to elever. Der er også en tre-mands gruppe, og enkelte elever vil helst gå til prøve individuelt. På skoleleders kontor trækker de én seddel pr. gruppe eller pr. elev, og på bagsiden af sedlen står et emne, som har været gennemgået i undervisningen.

Der er adskillige emner at vælge imellem. Nogle har været gennemgået i 8. klasse, men de fleste kender eleverne fra 9. klassetrin. Men det er selvfølgelig således, at mange af emnerne fra 9. klasse bygger direkte videre på emner og forløb fra 8. klasse. Der er det antal emner, som Søren har ment er dækkende for målene for faget og ikke et bestemt antal. Der er dog fire emner til den sidste elev at vælge imellem, som ved andre prøver, og emnerne går også igen flere gange.

Lukas fra 9.B. vil gerne gå til prøve alene. Han har trukket emnet »Mødet mellem kristendommen og Islam«, som klassen har arbejdet med i undervisningen. Det er der vist også andre, som har trukket. Det gør ikke så meget, for de arbejder sikkert ikke med samme problemstilling som ham. Lukas synes, at emnet er udmærket, og i særlig grad kunne han godt tænke sig at vinkle emnet i retning af noget med »hævn«, da en del nyhedsudsendelser har omhandlet muslimske grupper, som hævner sig, fordi de føler sig krænket på deres tro. Denne

vinkling af emnet har ikke helt været belyst i undervisningen.

Lukas har nu 6-10 lektioner inden sidste skoledag til at finde en problemstilling og udarbejde et produkt, som spiller sammen med problemstillingen. Han skal også finde kilder, som er anvendelige til at belyse problemstillingen. Heldigvis er Søren til rådighed i forhold til vejledning i at formulere problemstillingen og finde kilder og så videre. Lukas ved også godt, at han skal arbejde med produktet uden for skoletiden, hvis han ikke når at blive færdig i undervisningen.

Efter samtaler med Søren får Lukas i løbet af perioden styr på sit delemne og en problemstilling. Han tænker, at det kunne være, at begrebet hævn ikke kun var noget specielt muslimsk, men måske også findes inden for kristendommen. Dette leder ham frem til delemnet »Gengældelse i Bibelen og Koranen«. Hans selvvalgte problemstilling kommer til at lyde: *Findes der i skrifterne belæg for, at gengældelse er mere acceptabelt i én religion end i en anden?*

Lukas skal nu til at finde informationer. Nogle ting kan heldigvis findes blandt tekster, filmklip og andre kilder, som han allerede kender fra undervisningen, og som er en del af opgivelserne, mens andre må findes andetsteds. Han må gerne bruge begge dele. Søren ved dog heldigvis, hvilke der er relevante. På det lokale bibliotek er de også ret hjælpsomme. Han aftaler desuden interviews med den lokale præst og en imam fra moskeen.

Lukas skal nu i gang med at lave et produkt, som han skal anvende i fremlæggelsen af sin problemstilling. Han laver en disposition, så han ved, hvordan og hvornår et produkt kan indgå i hans fremlæggelse og besvarelse af problemstillingen.

Lukas har gode erfaringer med at lave små film og beslutter sig for, at hans produkt skal bestå af en kort film, som viser interviews med en præst og en imam samt centrale citater fra Bibelen og Koranen.

Filmen skal danne den røde tråd igennem præsentationen og belysningen af problemstillingen til prøven. Han ved dog, at filmen ikke må være særlig lang – højst to-tre minutter, da han ikke kan få »point« for produktet i sig selv. Han ved, at han vil blive bedømt på, hvorledes han anvender produktet til at besvare problemstillingen. Han forestiller sig, at han under fremlæggelsen, når han har vist filmen, vil fremhæve og referere til nogle af de pointer, som præsten og imamen siger, når han diskuterer sin problemstilling.

Ved et bord over for Lukas sidder Line, Cecilie og Magnus. De har valgt at arbejde sammen om problemstilling og produkt til prøven. De får således også længere tid til forbe-

redelse og prøve. De trak emnet »Næstekærlighed«, og med vejledning fra Søren besluttede de sig for delemnet »Næstekærlighed – mulighed eller umulighed?« med den selvvalgte problemstilling: »Er det overhovedet muligt for et menneske at opfylde Jesu fordring om næstekærlighed?«

De arbejder lige nu med deres produkt – et rollespil, hvor Martin Luther deltager i en debat på tv med en moderne kristen teolog. Magnus skal være studievært. Tv-debatten skal danne fundamentet for gennemgangen til prøven, og rollespillet skal udspilles af flere etaper igennem fremlæggelsen.

Der er gået tre uger, og klokken er 15. Eleverne har afholdt sidste skoledag. Søren sidder på skolen og kigger på elevernes problemstillinger. Han har noget arbejde, der skal laves. Han skal nemlig stille to-tre spørgsmål til hver af elevernes selvvalgte problemstillinger. De skal nå at være færdige, så de kan sendes til censor sammen med opgivelserne, elevernes produkter, delemner, problemstillinger og kilder, så censor har dem senest 14 dage inden prøven. Heldigvis har alle eleverne fået afleveret produkterne. Der er videoer af rollespil,

filer med Prezi- og Powerpoint-præsentationer samt fotos af skulpturer m.m. Produkterne skal nemlig afleveres af eleverne i en form, der kan gøres tilgængelig for censor. De har virkelig været kreative. Spændende at se, om de får produkterne til at understøtte deres faglige pointer under besvarelserne af deres problemstillinger.

Søren skænker en kop kaffe og arbejder videre med spørgsmålene, som er prøvens eksterne element, og som eleverne får forberedelsestid til at besvare forud for prøven. Han skal tænke over flere ting: Nogle går til prøve i grupper og har derfor længere forberedelsestid – nærmere bestemt 40 minutter for to elever og 55 minutter for tre elever. Lukas og Maja er de eneste, som går til prøve alene, så de har 25 minutters forberedelse.

Nogle af eleverne har valgt problemstillinger, som ikke peger henimod problemstillinger, som er gennemgået i undervisningen, og derfor er det relativt ligetil for Søren at rette spørgsmålene imod de gennemgåede problemstillinger. Men andres problemstillinger ligger ret tæt op af de problemstillinger, som er gennemgået i undervisningen. Derfor kigger han

» Med forsøgene kan vi styrke sammenhængen mellem undervisning, arbejdsformer og prøver endnu mere. Prøverne skal komme tættere på virkeligheden, så vi kan styrke elevernes engagement og motivation. Det gør vi blandt ved at afprøve mere produkt- og problemorienterede mundtlige prøver. Forsøgene giver samtidig mulighed for at afprøve gruppeprøveformen.«
*Undervisningsminister
Christine Antorini*

Den »gamle« prøve

- 12.1. Prøven er mundtlig.
- 12.2. Til den mundtlige prøve opgives et alsidigt sammensat stof, der dækker fagets centrale kundskabs- og færdighedsområder. Opgivelserne organiseres i emner og omfatter tekst og andre udtryksformer. Opgivelserne kan repræsentere stof fra både 7., 8. og 9. klassetrin. Opgivelserne skal være på dansk.
- 12.3. Oplæggene til den mundtlige prøve skal alsidigt repræsentere samtlige områder inden for det opgivne stof. Et prøveoplæg baserer sig på kilder med tilhørende spørgsmål formuleret af læreren. Det skal have sammenhæng med opgivelserne og være ukendt for eleven. En kildetype, der indgår i et oplæg, skal også indgå i opgivelserne. Oplæggene skal være på dansk. Eleven får 40 minutters forberedelsestid, og prøvetiden er 20 minutter inkl. karakterfastsættelse.
- 12.4. Eleven må i forberedelsestiden benytte opslagsværker og egne optegnelser samt tage notater til brug for eksaminationen.
- 12.5. Der prøves i at
- forholde sig til et eller flere udtryk, som knytter sig til religiøse, etiske og/eller livsfilosofiske spørgsmål samt spørgsmål vedrørende forhold mellem religion og samfund,
 - relatere prøveoplægget til elevens hverdag og/eller til en større sammenhæng og
 - anvende det faglige stof.
- 12.6. Der gives én karakter.

Bekendtgørelse nr. 918 af 13. juli 2010, bilag 1

nu på, om der er andre af de gennemgåede emner og problemstillinger i opgivelserne, som det kunne være relevant at spørge til. Søren får lavet spørgsmål til både Lukas og gruppen bestående af Line, Cecilie og Magnus.

Spørgsmålene til Lukas, hvis problemstilling var den med »hævn« i Koranen og Bibelen, lyder: »1) Findes der andre religioner, som har en tradition for gengældelse, og hvordan? 2) Er det ifølge nogle kristne tænkere ligefrem umuligt at lade være med at hævne sig?«

Søren har besluttet sig for, at det kunne være relevant at spørge ind til deres emne om de »monoteistiske religioner og Jerusalem«, hvor jødedommen også indgik. Her talte de en del om gengældelse. Desuden har de arbejdet med Martin Luther og Paulus' Romerbrev, hvor de har talt om arvesynden og om menneskets medfødte fejl og mangler.

Gruppen med Line, Cecilie og Magnus, som havde problemstillingen omkring næstekærlighedens mulige umulighed, får bekvemt nok det samme spørgsmål som Lukas om Luther, Paulus og arvesynden – bare vinklet til deres problemstilling. Søren formulerer yderligere to spørgsmål: »Hvilken rolle spiller arvesynden i Islam? Spiller næstekærlighed en rolle i Buddhismen og hvordan?« Da de er tre i gruppen, tillader Søren sig at stille spørgsmål, som kommer lidt længere rundt i opgivelserne, end han gjorde til Lukas.

Søren tænker, at det var godt, at han valgte denne prøveform, når den nu er den gældende prøveform fra næste skoleår. Han og en kollega overvejede faktisk, om de skal melde sig til forsøget med en fælles tværfaglig prøve for kristendomskundskab, historie og samfundsfag, som gennemføres i skoleårene 2015/2016 og 2016/2017. Det lyder spændende, selvom det vil kræve noget arbejde i forhold til fælles forberedelse af tværgående emner og problemstillinger, som kan rumme alle mål for de tre fag. Eleverne skal jo også ved en sådan prøve selv kunne lave tværfaglige problemstillinger, som indeholder elementer fra alle de tre fag.

Søren og hans kollega har ikke besluttet sig, men selvom de ikke deltager, kan de se frem til, at forsøget bliver evalueret, så man tydeligt kan se, om det er en berigelse for fagligheden i det enkelte fag eller ikke. Det er godt, at der laves forsøg med andre prøveformer ind i mellem.

Dagen efter er Søren ved at være færdig. Han sender prøvematerialet til censor inden deadline. Han er spændt på flere ting. Først og fremmest bliver det interessant, om censor har kommentarer til det tilsendte. Godt, at han var i god tid, så de kan nå at få en dialog inden prøveafholdelsen. Han er dog også ret spændt på, om eleverne formår at disponere tiden og stoffet til selve prøven. Han har flere gange understreget, at det er væsentligt, at de fordeler det faglige stof ligeligt i omfang og sværhedsgrad i grupperne, da de får individuelle bedømmelser. Han har også forklaret eleverne, at prøven foregår todelt således, at eleverne efter forberedelsen i første del af prøven, belyser deres problemstilling med inddragelse af produktet,

og i anden del besvarer de lærerstillede spørgsmål.

Har han husket at sige til eleverne, at de skal regne med, at prøven også er en samtale? Jo, det har han vist gjort flere gange. Han beslutter sig dog alligevel for at sende en »huske-mail« til eleverne, hvori han også gentager, at enkelt elever har 25 minutters prøvetid inklusiv voting. To elever har 40 minutter, og tre elever har 55 minutter. Han sender også lige en kopi af opgivelserne, emner tilhørende problemstillinger. Hellere en gang for meget.

Søren er nu ret sikker på, at klassen klarer sig udmærket til prøven. Han synes, at det er godt, at eleverne nu har alle hjælpemidler til rådighed – både hvad angår bøger og opslagsværker samt internettet, hvis nu de skulle være usikre på noget. Han har husket at fortælle klassen, at sociale medier og sms'er dog ikke er acceptabelt. Han har også en god fornemmelse af, at han har styr på sin del.

Imens han handler ind i Netto, tænker han på, at han egentlig glæder sig til den 20. juni, om end han ikke er helt sikker på, at Mathias' og Runes papmachefigur af korsfæstelsen kommer til at spille sammen med problemstillingen om, hvorvidt troen på opstandelsen er en forudsætning for at være kristen. Den tid den sorg. Nu er det op til eleverne. Han vil i hvert fald gøre, hvad han kan, for at de kan få deres viden, fremfor deres manglende viden i spil.

Den 20. juni sidder Søren og censor klar til at modtage første gruppe fra forberedelseslokalet. Han og censor har haft en god dialog den sidste uges tid. Censor var lidt bekymret i forhold til, at opgivelserne ikke rummede en god nok spredning i andre typer tekster og udtryksformer. Det vil Søren huske til næste gang, således at der bliver gået til fagets mål for forskellig vis og alle elever har noget, som de kan perspektivere til i opgivelserne. Censor påpeger, at det kan være en fordel for især de bogligt udfordrede elever, hvis der er en god vægtning af andre udtryksformer end tekst i opgivelserne – og dermed i undervisningen selvfølgelig.

Gruppen med Line, Cecilie og Magnus kommer ind fra forberedelseslokalet og går med det samme i gang. Det er godt, at de har taget initiativet fra start. De går straks i gang med tv-debatten – rollespillet med Martin Luther og teologen. De fletter deres faglige pointer ind i rollespillet, og det fungerer godt. De får belyst deres problemstilling fra flere vinkler og virker sikre og får sagt stort set lige meget – både hvad angår mængde og sværhedsgrad. De er desuden dygtige til selv at inddrage stoffet fra undervisningen i deres fremlæggelse.

I anden del af prøven, hvor de skal besvare de lærerstillede spørgsmål, er der dog forskel på, hvordan de hver især er i stand til at svare og indgå i en dialog. Cecilie er markant bedre til at svare sikkert og kommunikere med censor, bemærker Søren. Det er Cecilie, som sikkert svarer på spørgsmålet omkring Islams forhold til arvesynden – et spørgsmål som Line

og Magnus ikke gør ansatser til at svare på. Hele gruppen har vanskeligheder med at forholde sig til spørgsmålet omkring næstekærligheden i buddhismen. Magnus fortæller kort om livshjulet, men kan ikke relatere det til det adspurgte. Søren er lidt ærgerlig over præstationen, da de netop i undervisningen har belyst forholdet mellem det buddhistiske karma-begreb og den kristne næstekærlighedstanke – både ligheden og problematikkerne vedrørende kastesystemet.

Alt i alt er det dog en udmærket præstation, bliver censor og Søren enige om, da gruppen er gået ud af lokalet, og de er i gang med at votere. De er begge enige om, at første del var helt i top, mens der i anden del var forskel på præstationerne. Der var manglende dialog og besvarelse af spørgsmålene. Disponeringen af prøvetiden havde eleverne dog godt styr på. De differentierer karaktererne i gruppen. Cecilie får karakteren 10, som gives for »den fortrinlige præstation, der demonstrerer omfattende opfyldelse af fagets mål, med nogle mindre væsentlige mangler«. Magnus og Line får samme karakter, nemlig 7, som »gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler«. Magnus' korte beskrivelse af livshjulet førte ikke nogen vegne, og princippet var ikke helt forstået. De kalder gruppen ind og giver dem en kort, men præcis forklaring af, hvilken bedømmelse de fik og hvorfor.

Søren rejser sig og kalder Lukas ind. Lukas er tydeligvis meget nervøs. De gør, hvad de kan for at berolige ham, og da han har talt sig varm, går det fint. Det første, der springer i øjnene, er, hvor meget han ved om problemstillingen. Det er tydeligt, at han har sat sig grundigt ind i sagerne. Han er dygtig til at inddrage relevante bibel- og korancitater efterfulgt af gode pointer. Dog er der en væsentlig mangel, nemlig hans produkt – filmen med kombinationen af »slides« og interviews med præst og imam. Søren må til sidst bryde ind og spørge til filmen, som Lukas helt har glemt at sætte i spil. De kan desværre ikke nå at se den, da de skal til anden del af prøven, der er samtalen om de lærerstillede spørgsmål.

Spørgsmålene »Findes der andre religioner, som har en tradition for gengældelse og hvordan?« og »Er det ifølge nogle kristne tænkere ligefrem umuligt at lade være med at hævne sig og hvorfor?« går Lukas i krig med. Han er mindre nervøs og taler i ét væk, og han ved en hel masse fra undervisningen. De diskuterer forholdet mellem Paulus' talen i Romerbrevet om arvesynden og Jesu fordring om fjendekærlighed, set i relation til hævn. Men som i den forrige gruppe bliver et af spørgsmålene ikke berørt – nemlig det om andre religioners forhold til hævn. Lukas har ikke rigtigt noget kvalificeret input til dette.

Søren og censor voterer igen. Det er ret svært. Lukas var meget overbevisende videnmæssigt og var meget god til at indgå i en samtale omkring de forskellige aspekter af hans problemstilling. Han inddrog også andet relevant fra undervisningen. Problemet er bare, at han over-

hovedet ikke fik inddraget sit produkt i fremlæggelsen. Han fik heller ikke svaret på et af spørgsmålene, som Søren havde stillet. Det er ærgerligt, at en så dygtig elev ikke inddrager produktet. Filmen var rigtig god, men de må jo ikke vurdere filmens kvalitet – kun brugen af filmen til at belyse problemstillingen. Søren og censor taler om, at det egentlig vist er meget godt, da det ikke er en bedømmelse af kreative evner, men demonstrering af fagets mål, det handler om.

Lukas kaldes ind igen og ender med karakteren 7. Censor forklarer ham, at »de væsentlige mangler« består i den manglende inddragelse af produktet samt problemer med at svare på et af de lærerstillede spørgsmål. Han får meget ros for resten, som var meget flot. Lukas kan godt selv se det, men er alligevel lidt skuffet, når han nu havde fået et 10-tal i standpunktskarakter.

Adskillige timer efter er arbejdsdagen slut. De har nået første halvdel af klassen, og anden halvdel venter i morgen. De pakker deres ting sammen, og Søren er meget tilfreds med elevernes præstationer. De har klaret det godt. De taler lige igen om den enkelte elev, som fik 00, da vedkommende overhovedet ikke kunne deltage i en samtale. Han kunne heller ikke belyse den problemstilling, han selv havde lavet omkring »hvorfor folk overhovedet vælger at tro på en gud, de ikke kan bevise eksisterer.« Konklusionen »det giver ikke mening at tro på Gud« blev ikke begrundet, og produktet var en Prezi-præsentation med copy-pastede sætninger, som ikke gav noget yderligere til fremlæggelsen.

De lærerstillede spørgsmål kunne han heller ikke svare på. Der var et spørgsmål omkring »ateisme« og et om dokumentarfilmen »en kort film om tro«, som de har arbejdet med i klassen. Censor og han var enige om karakteren, som »gives for den utilstrækkelige præstation, der ikke demonstrerer en acceptabel grad af opfyldelse af fagets mål.«

Søren og censor siger farvel og på gensyn, og på vejen ud fra skolen støder Søren ind i Mathias og Rune. Han kommenterer endnu en gang, at det var meget opløftende at se, at hans bekymring om, hvorvidt deres papmachefigur af korsfæstelsen kom til at korrespondere med deres problemstilling omkring troen på opstandelsen, var ubegrundet. Det fungerede egentlig meget godt. De fortæller, at de er fint tilfredse med deres 4-tal, og forstår godt begrundelsen, at det var en »jævn præstation med mindre grad af opfyldelse af fagets mål, med adskillige væsentlige mangler«.

Den nye prøveform har indtil nu været en succes. Kreativiteten hos eleverne har generelt været meget stor og afspejler i høj grad klassens arbejde med forskellige kulturteknikker til formidling af stoffet i undervisningen, hvilket censor også var meget positiv omkring. Det er interessant om produkt, problemstilling og faglighed spiller sammen i morgen, hvor der venter endnu en lang og spændende dag for Søren og 9.B.

FAKTA

Den »nye« prøve

Der indføres projekt- og produktorienterede prøver i historie, samfundsfag og kristendomskundskab i 9. klasse som valgfri mulighed ved sommerprøvetermi- nen 2015 og som permanent prøveform fra skoleåret 2015/2016. Prøven kan aflægges individuelt eller i grupper (to-tre elever pr. gruppe) med individuel bedømmelse.

Den projekt- og produktorienterede prøveform indebærer, at eleverne op til prøveafleggelsen skal udarbejde et produkt (fx et filmklip, en tredimensionel genstand, et rollespil eller en plakat), der under eksaminationen inddrages i besvarelsen af problemstillingen. Selve produktet indgår ikke i bedømmelsen.

Prøven med selvvalgt problemstilling tilrettelægges således, at eleverne i den sidste del af undervisningen trækker et tema/emne, der er gennemgået i undervisningen, og inden for temaet/emnet udarbejder problemstillinger og produkter med lærervejledning.

Udmøntning: Valgfri prøveform ved sommerprøvetermi- nen 2015 Permanent prøveform fra skoleåret 2015/2016

Kilde: EMU Danmarks læringsportal